

AKRAN ZORBALIĞI

(Ortaokul)

Veli Sunumu

Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

supported by
KfW

Bilgi ve iletişim teknolojileri (Bilgisayar, telefon, tablet, internet vb.) bireylere sağladığı bir çok kolaylığın yanında amacının dışında kullanılmaya başlanmasıyla bazı olumsuz sonuçların yaşanmasına da neden olmaktadır. Yaşanılan bu olumsuz olaylardan biride siber zorbalıktır.

SİBER ZORBALIK NEDİR?

- Bir birey veya grubun bilişim ve iletişim teknolojilerini (e-posta, metin mesajları, anlık mesajlaşma, kişisel web siteleri, sosyal ağlar ve çevrim içi anket siteleri gibi) diğer bireylere düşmanca davranma ve zarar verme niyetiyle kullanmasını içeren eylemler siber zorbalık olarak isimlendirilmektedir.
- Bir diğer ifadeyle bilgi ve iletişim teknolojileri (internet, cep telefonu, bilgisayar vb.) yoluyla bir kişi ya da grubun diğerlerine yönelik düşmanlık, korkutma, tehdit, sindirme ve taciz amaçlı iletileri (foto, video mesaj vs.) kasıtlı ve tekrarlı bir şekilde göndermesidir.

HANGİ DAVRANIŞLARI SİBER ZORBALIK OLARAK SAYABİLİRİZ

- İzin almadan, kişisel bilgisayar veya akıllı telefondaki bilgileri (dosya, fotoğraf, yazılı mesaj kayıtları vb.) almak
- İnternet ortamında başkasının kimliğiyle izinsiz paylaşımında bulunmak
- Görüntülü yapılan özel bir görüşmeyi, karşı tarafın haberi olmadan başkasına izlettirmek
- İnternet ortamında yapılan paylaşımlara (yorum, fotoğraf, video, bilgi) utandırıcı, kırıcı yorumlar yapmak
- İnternette tehdit içeren, utandırıcı, kırıcı mesajlar göndermek
- İnternet şifrelerini ele geçirerek erişimi engellemek

- İnternet şifrelerini ele geçirerek mesajlara ulaşmak
- İnternette, cinsiyetini farklı göstererek karşı tarafı kandırmak
- Sanal ortamda dedikodu veya söylenti yaymak
- Sanal ortamda birilerine küfür etmek
- Küçük düşürücü bir mesajı, fotoğrafı veya video görüntüsünü sanal ortamda izinsiz paylaşmak
- Kısa mesaj aracılığıyla tehdit edici, utandırıcı, kırıcı mesajlar göndermek

- Kişinin özel bilgilerini (adres, okul, kimlik bilgileri vs.) sosyal ağlarda ya da sanal ortamlarda o kişinin izni alınmadan paylaşmak.
- Bir kişiye, e-posta, kısa mesaj, anlık mesaj yoluyla aşağılayıcı, alaya alıcı, şiddet, tehdit, ya da cinsel taciz içerikli kişinin hoşuna gitmeyen her türlü mesajın gönderilmesi,
- Kişilerin özel görüntülerini çekmek ya da çekilmiş olan görüntüleri (fotoğraf ya da video) o kişinin iznini ve onayını almadan sosyal ağlar ya da sanal ortamlarda paylaşmak. vb.

SİBER ZORBALIĞIN ÖĞELERİ

- Siber zorbalık olgusunda; siber zorba, mağdur, siber zorba ve mağdur, tanık gibi 4 tip bileşen bulunmaktadır.
- **Siber Zorba:** Bilgi ve iletişim teknolojilerini (cep telefonu, bilgisayar, tablet, internet vb.) kasıtlı bir biçimde bir ya da daha fazla öğrenciye zarar verecek şekilde saldırgan davranışlar sergileyen kişidir.
- **Siber Mağdur:** Bilgi ve iletişim teknoloji (cep telefonu, bilgisayar, tablet, internet vb.) araçlarının olumsuz kullanımına maruz kalan kişidir.
- **Siber Zorba/Mağdur:** Hem siber zorbaca davranışlar gösteren hem siber zorbalığa maruz kalan bireylerdir.
- **Tanık/izleyici:** Bir kişi ya da gruba yapılan siber zorbalık davranışlarını gören kişidir.

SİBER ZORBALIĞIN YAYGINLIĞI

- Siber zorbalıkla ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin %10 ile %34 oranları arasında siber zorbalığa maruz kaldıkları görülürken çalışmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlasının birisinin siber zorbalığa maruz kaldığına şahit olduğunu belirtmiştir.

TÜRKİYEDEKİ YAYGINLIK ORANLARI

- Türkiye’de siber zorbalıkla ilgili 2000 li yılların başında çalışılmaya başlanmıştır. Erdur-Baker ve Kavsut (2007) araştırmalarında Türkiye’deki Siber zorba oranının %28, Siber mağdur oranının ise %30’a ulaştığını ifade etmişlerdir. İstanbul'da Siber zorbalık konusunda yapılan bir araştırma öğrencilerin %35.7'sinin siber zorbalık davranışları sergiledikleri, %5.9'unun Siber zorbalık mağduru oldukları bulunmuştur (Arıcak ve diğ., 2008). Ayas’ın (2011) araştırmasında lise öğrencilerinde bu oranların siber zorbalık yapanlarda %15,5, siber zorbalığa maruz kalanlarda ise %17,4 olduğu bulunmuştur. Ayas ve Horzum’un (2012) araştırmasında ilköğretim öğrencilerinde siber zorbalık oranının %11,6, siber mağdurların oranının %18,6 olduğu ve %37,5 oranında siber zorbalığa şahit oldukları gözlemlenmiştir.

SİBER ZORBALIĞIN YAYGIN OLMA NEDENLERİ

- İnternet ve cep telefonuna sahip olma oranının giderek artması
- Bilişim teknolojilerine 7/24 erişimin olması
- Yüz yüze söylenemeyenler siber ortamda rahatlıkla söylenebilmesi
- Bireyler sanal ortamda kimliğini gizleyebildiğini sanması
- Bir tuşla birçok kişinin etkilenmesi

SİBER ZORBALIĞIN NEDENLERİ

- Siber zorbalar, genellikle kimliklerini saklayarak bu eylemleri yaptıkları için hiç yakalanamayacağını, yakalanmalarının çok az bir ihtimal olduğunu düşündükleri için bu tür eylemleri yaparlar.
- eğlenmek,
- güçlü olduğunu kanıtlamak için
- zarar vermek amacıyla zorbalık yapılabilmektedir.

- Başkalarını kontrol etme arzusu
- Akranları arasında statü kazanma çabası
- Saldırganca davranmaktan zevk alma
- Anonim olabilmesi: Sanal ortamda kimliğini gizleme olanağının bulunması ve mağdurla yüz yüze iletişim kurulmak zorunda kalınmaması

- Can sıkıntısı,
- Kıskançlık
- Yeni bir şeyler deneme arzusu,
- Gerçek hayatta ifade edilemeyen saldırganca hayallerin davranışa dökülmek istenmesi
- Başkalarına olan kızgınlığın mağdura yöneltilmesi
- Sanal davranışların ebeveynlerce denetlenmemesi
- Ebeveyn-çocuk çatışması vb.

SİBER ZORBALIĞIN ETKİLERİ

Akademik Etkileri

- Derslere odaklanamama
- Derslere girmeme
- Devamsızlık yapma
- Okul başarısının aniden düşmeye başlaması
- Okula gitmemek için bahaneler bulma
- Ödev ve sorumluluklarını aksatma

Sosyal Etkileri

- Aileleriyle sorun yaşama
- Uyumsuz davranışlar sergileme
- Arkadaş ilişkilerinde sorunlar yaşama
- Sosyal ilişki kurmakta sorunlar yaşama
- Sosyal çevresine güvenmeme

Psikolojik Etkileri

- Öz saygıda düşme
- Depresyon
- Kendine zarar verme
- Kaygı
- Yalnızlık
- Şüphe
- Panik
- Üzüntü
- Sinirlilik
- Kendilerini çaresiz hissetme
- Utanma
- Umutsuzluk
- Korku
- Stres

Fiziksel Etkileri

- Kusma,
- Kol ve bacak ağrısı
- Baş ağrısı
- Nefes darlığı
- Karın ağrısı
- Sırt ağrısı
- Çarpıntı
- Bulantı
- Uyku bozuklukları
- İştah kaybı

KİMLER SİBER ZORBALIK YAPAR

- Geleneksel zorbalık olaylarını yapan zorbalar
- Dışlanmış, empati kurma becerisine sahip olmayan kişiler olabilir.

KİMLER SİBER ZORBALIK MAĞDURU OLABİLİR?

- *Herkes siber zorbalık mağduru olabilir.*

SİBER ZORBALIK OLAYLARI HANGİ ARAÇLAR KULLANILARAK YAPILMAKTADIR

- Telefon
- Sosyal ağ siteleri
- e-mail
- Sohbet odaları
- Forumlar
- Web siteleri
- Oyun siteleri
- Anlık mesajlaşma
- SMS (Kısa mesaj)
- Bloglar

ÇOCUĞUN SİBER MAĞDUR OLDUĞUNU ANLAMAYA YARAYAN İŞARETLER

- Ani bir şekilde dijital cihazını (telefon, bilgisayar, tablet vs.) kullanmaktan vaz geçmesi
- Dijital cihazı kullanırken endişeli ve sinirli olması ya da bir şeyler gizliyor olması
- Genel olarak okula gitme ya da dışarı çıkma konusunda isteksizlik
- Sanal ortamdaki aktivitelerden sonra sinirli ve depresif (çökkün) görünme
- Uykuda bozulmalar ve yeteri kadar uyuyama
- İştahta aşırı artış ya da azalma
- Aile üyelerinden ya da arkadaşlardan anormal bir şekilde geri çekilme, uzaklaşma
- Sanal ortamda yaptıkları ile ilgili konuşmaktan kaçınma
- Hastalık, rahatsızlık gibi şikayetlerle sıklıkla okuldan eve gelme

- Daha önce ilgi duyduğu şeylere karşı kayıtsız olması
- Okula gidiş gelişlerde huzursuz olmaya başlaması
- Aile bireyleri ve arkadaşlarıyla iletişimini aniden kesmesi
- Okul başarısındaki ani düşüş
- Çok sık kullandığı internete eskisi kadar ilgi göstermemesi

- Yukardaki belirtileri gösteren her çocuk siber zorba yada siber mağdur olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak bu belirtileri gösteren çocuklar bu davranışları yapıyor olabileceği dikkate alınarak bu çocuklarla daha fazla ilgilenilmesi gerekmektedir.

SİBER ZORBALIK OLAYLARININ HUKUKİ BOYUTU

- **MEB Ödül ve disiplin yönetmeliğindeki ilgili maddeler**
- MADDE 164-
- **Kınama cezasını gerektiren davranışlar ve fiiller şunlardır:**
- Bilişim araçlarını amacı dışında kullanmak,
- **Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren fiil ve davranışlar;**
- Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetleriyle kişilere zarar vermek,
- **Okul değiştirme cezasını gerektiren fiil ve davranışlar;**
- Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretimi engellemek, kişilere ağır derecede maddi ve manevi zarar vermek,
- **Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar;**
- Bilişim araçları yoluyla; bölücü, yıkıcı, ahlak dışı ve şiddeti özendiren sesli, sözlü, yazılı ve görüntülü içerikler oluşturmak, bunları çoğaltmak, yaymak ve ticaretini yapmak.
- Bunların dışında **Türk Ceza Kanununda** yer alan Sanal ortamdaki suçlarla ilgili maddelerde sanal zorbalık olarak değerlendirilebilecek bir çok davranışın **altı(6) aydan beş(5) yıla kadar** değişen oranlarda cezai yaptırımlar uygulanabileceği belirtilmektedir.

AİLELER ÇOCUKLARINI SİBER ZORBALIK OLAYLARINDAN NASIL KORUYABİLİRLER

- Aileler, çocukları bilgi ve iletişim araçlarını (bilgisayar, telefon, tablet, internet vb.) hangi amaçlar için kullanması gerektiği konusunda çocukları bilgilendirmesi gerekmektedir.
- Bilişim araçlarını potansiyel suçlu olarak görmek yerine çocuğunuzun kullanım alışkanlıkları, sanal ortamdaki davranışları üzerine yapıcı sohbetler yapılmalıdır.

- Özellikle sosyal ağlarda sorumlu davranılmalı ve sonradan pişman olunmasına sebep olacak paylaşımlar yapılmamaları gerektiğini çocuklara söylemek gerekmektedir. Çünkü dijital ortamda yapılanlar asla kaybolmamaktadır.

- Gerçek hayatta olduğu gibi sanal ortamda da başkalarının özeline, mahremiyetine saygı gösterilmesi gerektiğini çocuklara belirtmek gerekmektedir.
- Gerçek hayatta tanımadığı kişileri arkadaş olarak eklememeleri, tanımadıkları kişilerle sanal ortamda konuşmamaları gerektiği çocuklara belirtilmeli.

- Çocuğunuzla olumlu güvene dayalı açık bir iletişim kurmanız gerekmektedir.
- Sanal ortamda karşılaştığı/karşılaşabileceği rahatsız edici her türlü soruna karşı size çekinmeden gelebileceğini çocuklarınıza söylemeli ve bunu onlara hissettirmelisiniz.

- Sanal ortamda, sosyal ağlarda adres, okul, kimlik bilgileri gibi özel bilgiler paylaşılmamaları gerektiği bilgisini çocuklara belirtmek gerekmektedir.
- Ebeveyn olarak bilgi ve iletişim araçlarını en azından çocuklarınız rehberlik yapabilecek düzeyde kullanma bilgisine sahip olunmalıdır.

- Bilişim araçlarını potansiyel suçlu olarak görmek yerine çocuğunuzun kullanım alışkanlıkları, sanal ortamdaki davranışları üzerine yapıcı sohbetler yapılmalıdır.

Güçlü şifrelere sahip olmaları ve kimseyle paylaşılmaması gerektiği çocuklara belirtilmeli.

Güçlü şifre

- a. Şifresi içerisinde en az bir rakam bulunanlar
- b. Şifresi içerisinde en az bir küçük harf bulunanlar
- c. Şifresi içerisinde en az bir büyük harf bulunanlar
- d. Şifresi içerisinde en az bir özel karakter olanlar (. - , + & @ % ; : vb.)
- e. Şifre uzunluğu en az 8 karakter olanlar.

- Çocuğunuz siber zorbalığa uğramış ve bu durumdan sizin haberiniz olduğunda öncelikle sakin ve serin kanlı olmalısınız.
- Asla yasaklayıcı, interneti, telefonu vs. elinden alma gibi yaptırımlara başvurmamalısınız.
- Çocuğunuza onun yanında olduğunuzu hissettirmeli ve onu koruyacağınızı ifade etmelisiniz.

- Gençler/çocuklar genelde özel bir takım görüntü ya da bilgilerinin başkasının eline geçmesinden dolayı siber zorbalara boyun eğip utancından yetişkinlerden yardım istemezler. Bu konuda ebeveynler olarak çocuklarınızı rahatlatmalı ve onların duygularını anlamaya çalışmalısınız.

- Şayet çocuğunuz siber zorbalık yapmışsa yasaklayıcı, yargılayıcı tutum sergilenmemelidir. Çocuğumuza mağdur ettiği kişilerden özür dilemesini ve sanal ortamda da davranışlarımızın sorumluluk gerektirdiği ve karşımızdaki kişilerin mekanik bir sanal hesap olmayıp bir insan olduğu hatırlatılmalıdır. Bu konuda siber zorbalığa maruz kalmış çocuğun ailesiyle aktif işbirliği yapılmalı ve gerektiğinde uzman desteği alınması konusunda yönlendirilmelidir.

- Başından geçen olayları sırasıyla ve eksiksiz bir Şekilde anlatması için onu cesaretlendirip rahatlamasını sağlayın. Anlattıkları nemsiz, küçük ya da gereksiz görülmemelidir. Gizlilik konusunda güvence verin.
- Sanal ortamda maruz kalınan durumlara yönelik çocuğunuzun misilleme yapmaması gerektiği hatırlatılmalıdır.

- Gerekli durumlarda okul yönetimi, rehberlik servisi ile işbirliği yaparak destek alabilir ve duruma göre polis, savcı gibi adli mercilere başvuru yapabilirsiniz.